

Довідка про діяльність наукової школи

1. **Керівник наукової школи** – доктор географічних наук, професор Нешатаєв Борис Миколайович.

2. **Напрямок наукових досліджень.**

Проблеми фізико-географічного, геоекологічного та геоісторичного аналізу регіону.

3. **Досліджувані проблеми.**

Найбільш актуальні геоекологічні та соціально-економічні проблеми регіонального розвитку Сумської області.

4. **Головні здобутки наукової школи.**

1. Проведено низку наукових експедицій у Полтавській області в межах проектного регіонального ландшафтного парку «Гадяцьке Попсілля». Були виділені нові об'єкти резервації рангу заповідних урочищ у заплаві Псла (2 одиниці) та в межах корінного схилу долинно-річкової системи Псла: 3 – нагірних дібров та 2-х ділянок лучно-різнотравних степів.

2. Проведено обробку даних експедиційних досліджень по р. Ворсклі у 4-ти створах, а також малих річках басейну р. Ворскла для визначення гідрометричних, фізико-хімічних характеристик річкової води.

3. Досліджено річкові басейни та вперше, для території України, створено низку тематичних картосхем. Зокрема це картосхеми надходження забруднюючих речовин у поверхневі водні об'єкти (за джерелами та структурою викидів), оціночна картосхема якості поверхневих вод для території Полтавської області, а також карта якості поверхневих вод у басейні Дніпра з відображенням динаміки гідроекологічної ситуації у розрізі підбасейнів, що складають водозбір Дніпра.

4. Досліджено морфогенетичні процеси в басейні середнього Псла. Виявлена залежність будови річкової долини від сучасних тектонічних процесів. Висновки зроблено на підставі польових спостережень і друкованих літературних джерел провідних фахівців в цій галузі.

5. Виконано дослідження з вивчення геохімічної структури ґрунтів лісостепових ландшафтів Сумської області. Встановлено, що основну роль в процесі акумуляції розсіяних елементів у ґрунтах відіграє органічна речовина, зокрема, наявність у складі гумусу високополімеризованих гумусових кислот та їх солей. Цьому сприяє близька до нейтральної реакція ґрунтового розчину. Найбільшими коефіцієнтами ґрунтової диференціації характеризуються марганець, мідь, залізо і цинк.

6. Проведено корекцію демографічних типів сільського розселення, згідно оновленої статистичної інформації, а також уточнено сітку демографічного районування сільської місцевості Північного Сходу України.

7. Узагальнено методичні підходи суспільно-географічних досліджень просторово-часової взаємодії соціально-, виробничо-, і природно-

територіальних систем; досліджено історію формування галузевої і територіальної структур господарського комплексу Сумської області та їх сучасний стан; розроблено та апробовано методичні основи дослідження басейнової форми природокористування.

8. Обґрунтовано теоретичні та методичні аспекти дослідження сфери обслуговування населення, досліджено стан розвитку промислового комплексу м. Суми, визначені методологічні аспекти дослідження медико-екологічної ситуації в області. Наукова новизна та цінність отриманих результатів полягає у тому, що вперше створено низки тематичних карт для території дослідження: картосхеми, що показують рівень захворюваності населення Сумської області, картосхема сучасної галузевої структури м. Суми, картосхема структури населення за віковими групами по адміністративним районам Сумської області.

9. Опубліковано наукові монографії: «Проблеми регіональної фізичної географії, геоєкології та геоісторичного аналізу» (2018), «Річкові басейни Сумської області: геоєкологічний аналіз» (2019).

Результати діяльності.

1. Підготовлено макет ландшафтної великомасштабної карти ландшафтного парку «Гадяцьке Попсілля» (1: 50000), з виділенням орієнтовних контурів типів місцевостей та видів ландшафтів.

2. Узагальнено та вдосконалено методику оцінки антропогенного навантаження на річкові басейни та на саму річку. Встановлено, що основні фактори антропогенного впливу на басейн річки – це залісеність, заболоченість, розораність, еродованість басейну, зарегульованість річки, селітебність басейну річки, водовідведення у річкову мережу, забруднення пестицидами басейну, розораність прибережної захисної смуги річки. При вдосконаленні методики по визначенню інтегрального коефіцієнту антропогенного навантаження на басейн річки, запропоновано переведення значення у бали та виділено категорії: природний стан, умовно-природний, антропогенно-змінений, антропогенний, кризово-антропогенний.

3. Досліджено 65 малих річок Сумської області. Розрахований інтегральний коефіцієнт антропогенного навантаження встановив, що із 65 досліджених річкових басейнів Сумського Придніпров'я лише 2 водозбори відносяться до категорії природних, 3 – до категорії умовно-природних, 24 – до категорії антропогенно-змінених, 24 – до категорії антропогенних та 2 річкових басейни до кризово-антропогенних.

5. Перелік підготовлених у науковій школі докторів і кандидатів наук (із зазначенням теми дослідження, періоду керівництва, місця роботи і посади на даний час):

– Шевченко Г. Є. «Аналіз ландшафтно-екологічної ситуації території міста Суми в цілях містобудування (ландшафтної архітектури)», 2004-2008 рр.; захищена кандидатська дисертація за спеціальністю 11.00.11 – конструктивна географія і раціональне використання природних ресурсів (2013 рік). Комунальний заклад Сумської обласної ради «Сумська обласна гімназія-

інтернат для талановитих та творчо обдарованих дітей», вчитель, керівник гуртка «Основи журналістики».

– Шульга В. П. «Ландшафтно-екологічний аналіз туристсько-рекреаційних ресурсів Сумського Придніпров'я», 2004-2008 рр., проректор Харківського національного університету внутрішніх справ.

– Данильченко О.С. «Географо-гідрологічний та геоекологічний аналіз річок Сумської області та їх оптимізація»; захищена кандидатська дисертація за спеціальністю 11.00.11 – конструктивна географія і раціональне використання природних ресурсів (2015 рік). СумДПУ імені А.С. Макаренка, ст. викладач кафедри загальної та регіональної географії.

6. Перспективи роботи наукової школи.

Розроблятимуться нові методичні підходи суспільно-географічних досліджень просторово-часової взаємодії соціально-, виробничо-, і природно-територіальних систем; даватиметься геоісторична періодизація процесу природокористування у Сумській області, досліджуватиметься історія формування галузевої і територіальної структур господарського комплексу Сумської області та їх сучасний стан; буде розроблено та апробовано методичні основи дослідження басейнової форми природокористування. Планується вивчення територіальних аспектів промислово-, транспортно-, сільськогосподарсько-природної взаємодії та їх соціальних наслідки в контексті стратегії сталого розвитку.

29.12.2020 р.

Б. М. Нешатаєв